

François Saint-Ouen:

Az ágazati kooperációtól a globális kapcsolatokig vezető út a genfi agglomerációban

Eurorégiókkal és határ menti együttműködésekkel kapcsolatos decentralizációs tapasztalatok szép számban rendelkezésre állnak Európában. A két, vagy több ország közötti kölcsönös kapcsolatok alapvetően járulnak hozzá az európai külső és belső integrációhoz, az államhatárok negatív hatásainak csökkentéséhez, a különböző országok lakosságainak kapcsolatépítéseihez. Magyarországnak is megvannak a saját tapasztalatai e téren, Pécs például már régóta elkötelezett az 1998 novemberében Horvátországgal (Eszék) és Bosznia-Hercegovinával létrehozott Duna–Dráva–Száva Eurorégió iránt, amely fontos eleme a tervezett, Balti-tengert és az Adriát összekötő európai Vc. korridornak.

A határon átívelő kapcsolatok intézményesült formái már igen korán, az 1960-as, 1970-es években kialakultak Svájcban. Az egyik ilyen fontos együttműködés a Bazel környéki, mely Németországgal és Franciaországgal kapcsolt össze svájci területeket, egy másik jó példa pedig a Genf környéki svájci–francia kooperáció. A jelenlegi tanulmány fő célja ez utóbbi határon átnyúló regionális együttműködés bemutatása, kitérve a kezdeti nehézségekre, a problémák megoldási módozataira és az együttműködés más folyamataira az elmúlt évtizedeket áttekintve.

A Genf környéki svájci-francia határ menti együttműködés alapvető jellemzői

Ahhoz, hogy elemezni tudjuk egy határokon átívelő együttműködés dinamizáló és akadályozó tényezőit először meg kell határoznunk két fontos faktort. Az első a belső-külső dimenziókon alapul. Mi az, ami belső, az adott régió belülről érkező jellemző, illetve mik a külső környezeti elemek, melyek a két ország (Franciaország és Svájc) különbözőségéből, illetve az európai háttérből fakadnak (EU-tag, nem EU-tag)? A másik tényező inkább minőségi jellemző, a „megkönnyít/gátol” dimenzió elemeit tartalmazza, vagyis sorra kell venni azokat az elemeket, amelyek a határon átnyúló együttműködés irányába hatnak, de legalábbis támogatják azt, valamint azokat az elemeket, amelyek az együttműködés legfőbb akadályai. Utóbbiak csökkentésére, eliminálására vannak próbálkozások több-kevesebb sikerrel.

Ha a két fent jelzett faktort keresztezzük, a következő négy kategóriához jutunk:

- *Belső támogató tényezők:* a határ menti régió endogén jellemzői, melyek az együttműködést segítik és a főbb eredményeket megmagyarázzák;

- *Belső gátló tényezők:* azon endogén elemek, melyek az együttműködési nehézségek, kudarcok, késedelmek eredői;
- *Külső támogató tényezők:* azon nemzeti szintű, illetve európai elemek, amelyek előnyben részesítik az együttműködést, felgyorsítják a pozitív fejlődést;
- *Külső gátló tényezők:* azon nemzeti (francia és svájci), valamint európai szintű tényezők, melyek problémákat, akadályokat eredményeznek az együttműködés előrehaladásában.

Nézzük meg most milyen konkrét elemekkel találkozunk a Genf környéki svájci–francia együttműködés esetében.

Az együttműködést támogató belső tényezők

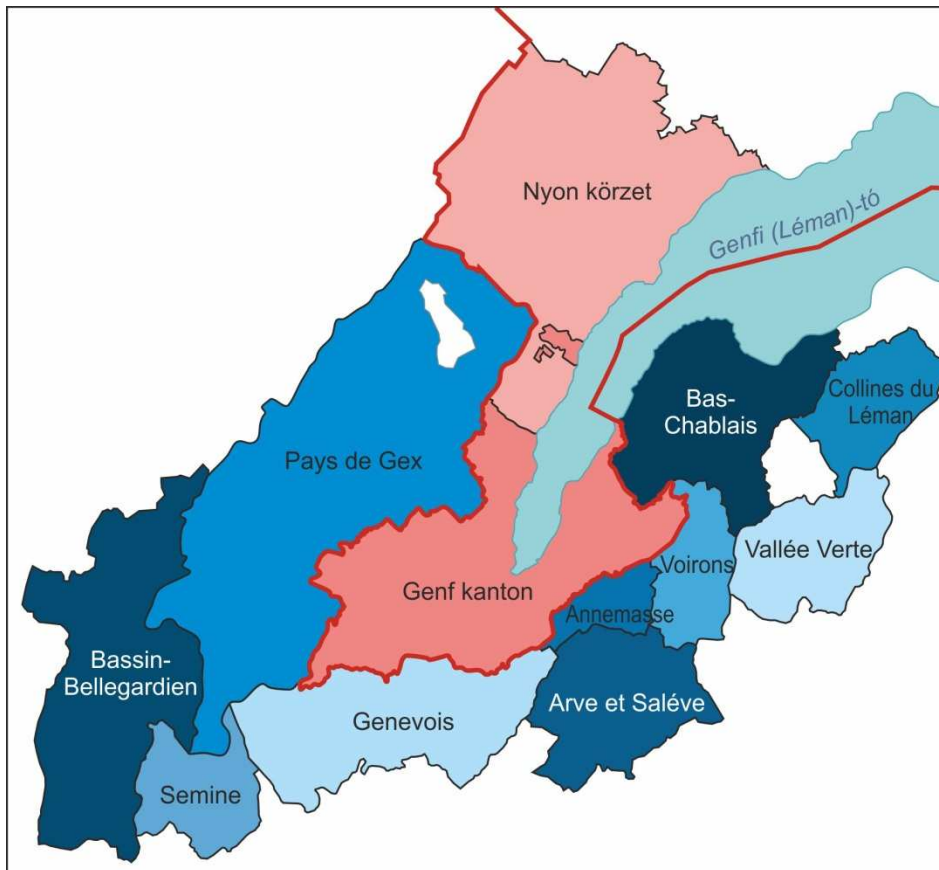
Kulturális homogenitás

Ugyan az érintett régiót átszeli az államhatár, kulturális tekintetben Genf valóban egy határon átnyúló régió. A nyelv mindkét oldalon azonos, maga a lakosság életvitele is határon átívelő jellegű. Erre egy példát mutatunk be: Genf központjától mindössze 5 km-re található a Salève hegy (a városból szabad szemmel is látható), amely ugyan Franciaország területén van, azonban ez mit sem számít, a hely tradicionális hétvégi kirándulóhelye a genfi családoknak. Emellett pedig a francia oldalon élőknek megvan az a szokása, hogy Genfben járnak szórakozni, moziba, különböző kulturális programokra, ugyanis mindezek szélesebb választékban vannak jelen Genfben a város nemzetközi szerepe miatt.

Az is tény ugyanakkor, hogy volt egy kulturális tényező, amely kezdetben a két népesség, az 1815-ig önálló Genf és Franciaország lakosságának együttműködését akadályozta, ez pedig nem más, mint a vallás (protestáns Genf és katolikus Franciaország). Az elmúlt két évszázadban ez az ellentmondás végül megszűnt, mára már Genfben is, mintegy fele-fele arányban élnek a két vallás hívei.

Az együttműködést segítő további tényező Genf kanton Svájc belüli periférikus elhelyezkedése is. A kantonnak mindössze 4 km-nyi határszakasza van Svájc belül (Vaud kantonnal), míg közel 110 km-es szakaszon határos Franciaországgal (4. ábra).

1. ábra: A Genfi határon átnyúló régió:
Genf Kanton, Nyon Körzet és a szomszédos francia településtársulások

Forrás: www.projet-agglo.org

Területi kiegészítés

E határon átnyúló régió egy jól strukturált centrum-periféria jelleget ölt, melyben Genf városa a központi mag, a szomszédos francia területek Genf Kanton többi részével, valamint a Vaud Kantonhoz tartozó Nyon-körzettel pedig a periférikus háttérterületet alkotják. Ez már egy régóta fennálló, s a mai napig is nyilvánvaló helyzet. A csomóponti gazdaságmodellek relevanciája ebben a régióban megkérdőjelezhetetlen. Területi struktúráját tekintve a központi mag Genf, a második szint az urbánus, városias környezete, a harmadik szint pedig a vidéki területek. Ezek együtt egy sűrű hálózatot alkotnak, nagymértékben figyelmen kívül hagyva az államhatár által megszabott politikai, adminisztratív felosztásokat.

Az évek során a térség lakossága hozzácsokolt az együttéléshez, az egymással való „keveredéshez”. Ezt a folyamatot a fizikai korlátok csekély jelenléte is segítette: a térségben húzódó hegyek nem túl magasak és messzebb helyezkednek el az államhatártól, így az a sík tájon szinte észre sem vehető. Igaz, hogy szintén francia–svájci határ húzódik meg a tó közepén is, de ez sem szignifikáns hatású, hiszen Genf város épp a tó déli csücskében helyezkedik el.

Gazdaságilag Genf kanton fejlődő és munkahelyteremtő térség, másrészt viszont túl kicsi (280 km²) ahhoz, hogy biztosítsa a gazdasági szükségleteihez megfelelő munkaerőt (így becsült vonzáskörzete nagyságrendileg 2000 km²). Sőt a kantonális terület nagyobb része a kanton törvényei által természeti, illetőleg építészeti védelem alatt állnak, így nem beépíthetőek. Emiatt az ellátó területet ki kellett terjeszteni a szomszédos francia térségre, s a szintén szomszédos Vaud Kantonra. Természetesen, a másik oldalról nézve, a szomszédos, periférián levő területeknek is szüksége van Genf munkahelyteremtő képességére saját gazdasági előrehaladásuk okán. Így Genf régiója túlterjedt a kantonális határain (Vaud Kanton irányába), sőt a szövetségi határain is (Franciaország felé), s az így létrejövő gazdasági régió olyan relevanciát szerzett magának az évek során, hogy azt mára senki nem kérdőjelezi meg. Bizonyos mértékig kijelenthetjük, hogy a határon átnyúló intézmények 1973 óta tartó fejlődése a gazdasági-társadalmi folyamatok közötti különbségek kérdéseire (fő kohéziós faktor) keresi a választ, de természetesen nem tekinthet el a jogi-politikai struktúráktól, a határ kérdéseitől sem.

Az együttműködés ellen ható belső tényezők

Az e kategóriába tartozó faktorok már nehezebben beazonosíthatóak. A határ menti régióon belül található immateriális és anyagi gátakat, amelyek korlátozzák az integrációs potenciált.

Populista nyomás alatt álló, elit-vezérelt folyamat

A korábban említett kategóriák mindegyikét idővel észlelte a politikai és gazdasági elit is (a politikai az egyik hajtóerő)¹. Az állampolgárok már rég megismerkedtek a határ menti együttműködések kereteivel: a munkavállalási engedélyek kérdésével a Franciaországból származó munkások esetében és az ehhez kapcsolódó korporatív kérdésekkel (pl. szociális védelem, alkotmányos érdekvédelem, stb.), valamint a költségvetési visszaengedményezéssel, amely annyit jelent, hogy Genf kanton a bérek után fizetett adók egy részét átengedi azoknak a francia anyatelepüléseknek, településközösségeknek, ahol a munkavállalók élnek. Tény ugyanis, hogy Genfben az 1950-es, 1960-as években jelentősen növekedett a kereslet a képzett, jól kvalifikált munkaerő iránt, így Franciaország számos részéről költöztek e határvidékre a magasabb jövedelmek miatt. Ez azonban egyre növekvő kiadásokat eredményezett, főleg a francia községekben az infrastruktúra, a lakhatás, a szolgáltatások (iskola az ingázók gyerekeinek, stb.) tekintetében. Így a határ menti régió kialakulásának első

¹ Ebben van ellentét Bázellal, ahol az 1960-as években egészen más úton indult el a határon átnyúló regionális együttműködés.

szakasza egy alku volt a nagy munkaerő igényű Genf és a munkaerő-ellátás és -biztosítás érdekében támogatásra szoruló francia településközösségek között. Az alku hivatalos formáját 1973-ban, egy szerződéssel nyerte el, mely két tengely mentén szabályozott: egyrészt megtörtént a munkavállalási engedélyek liberalizációja, másrészt bevezették az fent említett fiskális visszaengedményezés technikáját. Ezzel a szerződéssel létrejött Nyugat-Európa egyik első határon átnyúló régiója és annak kétoldalú koordináló intézménye a Francia–Genfi Regionális Bizottság (French-Geneva Regional Committee, CRFG²).

Ezeket az országközi intézményeket a helyi és kantonális tisztségviselők igazgatják a genfi oldalon, míg a francia félnél a helyi-regionális tisztségviselők mellett az államigazgatás területi képviselője, a prefektus is részt vesz a gazdasági és társadalmi érdekképviseletekkel (szakszervezetek, vállalkozások, az ingázók saját szervezeteinek lobbistái) folytatott együttműködésekben. A legfontosabb következmény, hogy ezek a „cross-border” szervezetek évek óta a közszférán kívül, önállóan működnek, és logikusan hangsúlyosabb a szektorális gazdasági komponense (munkaerő és költségvetési visszaengedményezés) az együttműködéseknek, mint a területi, politikai. A folyamatok általában az olyan ügyeket karolták fel (nagypolitika), amelyek nem az átlag állampolgárokat érintik közvetlenül, az ő problémáikat rendszerint figyelmen kívül hagyták. Ez a technokrata út felidézheti a Monnet-i neofunkcionalista megközelítést, amelyet az európai integráció első éveiben (ESZAK) tapasztalhattunk. Azonban e hozzáállás Svájcban nem volt, s ma sem kivitelezhető, hiszen ott bármely kérdésről, bármikor népszavazást írhatnak ki, az állampolgárok központi helyet foglalnak el a közéletben, nehezen iktathatóak ki, kerülhetőek meg. Ebből kifolyólag, amikor minden rendben van kevés ember (legfeljebb szakember) figyel arra, hogy mi is történik a határ menti együttműködések keretében. A helyzet azonban gyakran változik, és amikor látható problémák kerülnek felszínre, ezeket a politikai pártok és más véleményformálók a transznacionális kérdésekkel kapcsolatba hozzák, válság-háttérrel adnak nekik, akkor ez a közszférában negatív impulzusokat indukál. Ez a helyzet napjainkban is, amikor a még mindig virágzó és dinamikus Genf mutatja a legnagyobb munkanélküliségi rátát (5,5%) Svájcban, ami a munkahelyteremtés strukturális torzulásaiból (pénzügyi szektor hangsúlya) és az egyes szegmensekhez tartozó munkaerő képességhiányaiból fakad. Néhányan ezt könnyedén csak úgy fogalmazzák meg, hogy a francia ingázók elveszik a helyiek elől a munkahelyeket, és ha az ingázók számát csökkentenék, akkor részben megoldódhatna a genfi munkanélküliségi helyzet. Ez egy nagyon egyszerű, meglehetősen populistá érv. Ugyanígy

² Comité Régional Franco-Genevois.

egyre több „importált” bizonytalanság érezhető Genfben Svájc schengeni csatlakozása, a megkönnyített határátkelések intézményesülése óta. Ha a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztéséhez kapcsolódik bűnözés, vagy más negatív hatás, az nagyon érzékenyen hat a polgárok, mint potenciális döntéshozók véleményére. Az elmúlt öt évben egy olyan politikai párt intézményesült Genfben, a Genfi Polgárok Mozgalom (Mouvement des Citoyens Genevois, or MCG), amely radikálisan elutasítja a határ menti ingázókat. 2009-ben az utolsó kantonális választásokon a szavazatok 15%-át kapták és ezzel a második legnagyobb politikai erőt képviselik a kantonális parlamentben.

A szomszédos Franciaországban is vannak nehézségek, mint például az emelkedő árak, amelyeket az ingázók magasabb (svájci) jövedelmei idéznek elő. Ezeket az árakat a helyben dolgozó franciák nem minden esetben tudják finanszírozni. A problémának nem ugyanaz a közvetlen politikai hatása, ugyanis Franciaország egy tisztán képviseleti demokrácia.

A szereplők és a kapcsolatok kiegyensúlyozatlan rendszere

Ez egy másik oldala a centrum-periféria modellnek a cross-border régió strukturális kapcsolatain belül. Természetesen vannak egymást kiegészítő jegyek is a határ két oldalán elhelyezkedő egységek között, de szép számmal találunk kiegyensúlyozatlan elemeket a kapcsolatokban. Az érdekek és elvárások gyakran különböznek, éppen ezért sokszor nehéz megtalálni a kielégítő konszenzust Genf és partnerei között.

Alapvetően Genfből gyakran nézik ezt a határon átívelő régiót egy extra területként, ami minimalizálja a jóléthez szükséges munkaerő ellátásának költségeit. Ebből a nézőpontból Genf koncentrálja a gazdasági aktivitást és a munkahelyeket, míg a periféria biztosítja az infrastruktúrát, ahol a dolgozók lakhatnak, élhetik családi életüket, így kialakítva egy szuburbiát a nagyváros körül. De egy ilyen szuburbán modell nem felel meg a periféria elvárásainak. Ezen elvárások között említhetjük a növekvő részesedést Genf gazdasági dinamizmusából, valamint a további munkahelyteremtést, nem csak a magterületen, hanem a régió teljes egészében. Ebből a szempontból, a kezdeti centrum-periféria modell számottevően bővült a város-külváros modell jellemvonásaival, s ezáltal kibontakozott egy kiegyensúlyozottabb gazdasági polarizáció a régióon belül (polarizált régió modellje, a tradicionális centrum-periféria modell helyettesítője a kapcsolatokban). Egyszerűen megfogalmazva, a régió egésze egy eltérően aszimmetrikus Nagy-Genfként értelmezhető. Külső tényezők, amelyek megkönnyítik az együttműködést

Kétoldalú megállapodások az Európai Unió és Svájc között

Mint azt látni fogjuk, a genfi határon átnyúló régió egyik nehézsége, hogy az Európai Unió külső határán helyezkedik el, részben olyan harmadik ország területén, amely nem tagja a közösségnek. Éppen ezért minden intézkedés, amely javít Svájc és az EU kétoldalú kapcsolatain az egyben pozitívan befolyásolja a Genf és a szomszédos francia területek közötti kooperációt is. Az elmúlt tizenöt évben számos kétoldalú megállapodás született több szektorban, néhány jelenleg is tárgyalás alatt áll, amelyek védjegyei lettek a svájci–EU kapcsolatoknak az 1992-es kudarcot követően, amikor a polgárok leszavazták az EGK-val való multilaterális együttműködést. Egyik speciális eleme volt ezeknek az egyezményeknek a 2007 júniusában megkötött, személyek és kifejezetten a munkaerő szabad áramlását célzó megállapodás.

Ez megkönnyíti az EU-polgárok letelepedését Svájcban, illetve fordítva, minek alapján a genfi határ menti régió messze túlterjedhet eredeti határain. A svájci polgárok előtt, természetesen a Genfben lakók számára is, megnyílt az EU egészének munkaerő-piac, s az ingázó dolgozók sem csak a szomszédos Franciaországból érkehetnek, hanem távolabbról is, munkát vállalva akár Genfben, akár a Vaud kantonbeli Nyon körzetben. A nevezett megállapodás nem érinti az ingázó lakosságnak otthont adó francia települések részére nyújtott fiskális visszaengedményezést, ami változatlanul fennmaradt.

A határ menti régióra negatívan ható külső tényezők

Az unitáris és a föderális állam közötti aszimmetria

Franciaország központi irányítású állam, erős unitáris hagyományokkal, míg Svájc határozottan föderatív tradíciókkal rendelkező szövetség. A két ellentétes állammodellből fakadó különbségek sok esetben a határ menti intézmények működési problémáinak forrásai voltak.

Svájc 1999-es szövetségi alkotmányának 3. cikke rögzíti, hogy a kantonok szuverének, mégpedig oly tekintetben, hogy szuverenitásukat nem korlátozhatja a föderális alkotmány. Így a kantonok kizárólagos hatáskörrel rendelkező entitások a szomszédos kapcsolatokban. Ezt egészíti ki az 56. cikk, mely kimondja, hogy a kantonok megállapodásokat köthetnek saját hatáskörben állami szervekkel, míg más államokkal, nemzetközi szervezetekkel a Svájci Szövetségi Állam jogosult szerződni. Franciaországban azonban a megyéknek, régióknak efféle nemzetközi kompetenciái nincsenek, ezt a jogkört a központi irányítás teljes egészében a kezében tartja (mely általában jellemző az unitáris államokra, így Magyarországra is). Ezen aszimmetria visszatükröződik azokban a levélváltásokban is, melyek eredményeképp 1973 júliusában létrejött a két ország között a Francia–Genfi Határon Átnyúló Régió. A szövetségi

alkotmány szerint Bern („főváros”) képviselte Genf kantont e tárgyalássorozatban Franciaország partnereként, hiszen az érintett francia megyéknek (Ain és Haute-Savoie) nem volt semmilyen nemzetközi együttműködési kompetenciájuk. Az aszimmetria érezhető volt a létrehozott bizottság összetételében is, hiszen míg a francia felet a prefektusok jelenítették meg, akik egyben a párizsi kormányzat, tehát az ország reprezentánsai voltak, addig a svájci oldalon senki nem képviselte Bernt, vagy a föderációt, csupán genfi képviselők kaptak helyet a szervezetben.

A kompetenciák mellett a pénzügyi források is aszimmetrikusnak bizonyultak. A lényegesen kisebb Genf pénzügyileg sokkal erősebb, mint az érintett francia megyék. Álljon itt egy példa: Genf kanton költségvetése nagyságrendileg hatszor akkora, mint a két francia megye (Ain, Haute-Savoie) együttes büdzséje, holott a lakosság száma háromszor, a terület pedig harmincöt-ször nagyobb a francia oldalon.

De mindezekon felül a legnehezebb e viszonyrendszerben azt meghatározni, hogy adott terület, feladat esetén ki a francia partner. Genfben egyszerű a helyzet: van egy alkotmány, van parlament és kormány és ezekhez a szervekhez világosan hozzá vannak rendelve a kompetenciák. Ezzel szemben Franciaországban legalább öt területi irányítási szintet kell elkülönítenünk: központi államigazgatás (képviselettel a prefektussal), régió (jelen esetben: Rhone-Alpok), a régióon belül a két megye eltérő kompetenciákkal, települési társulások és végül maguk a települések. E hierarchia alapján minden egyes ügyben meg kell találni a kompetens partnert, s csak ezt követően lehet megoldani az adott feladatot. Ez az ára a határ két oldalán működő intézmények közötti különbségeknek.

Noha azt mondhatjuk, hasonló a kultúra, az irányítási tradíciók mégis jelentősen eltérnek. Ezért fontos, hogy a svájci oldal képviselői megértsék, tudják, hogy a francia adminisztráció különböző szintjei miként is működnek. Ugyanez igaz a túloldalon is, egy francia hivatalnoknak is értenie kell a svájci föderalizmust és azt, hogy ezen belül Genf kanton úgy működik, mint egy kis állam. Az elmúlt évek során ez az akadály jelentőségében mérséklődött, egymás kölcsönös megismerése előrehaladt, legalábbis azok körében, akik részt vesznek a határon átnyúló kapcsolatokban. Ugyanakkor az érintett körön kívül még mindig vannak félreértések: a médiában, a közvéleményben, más francia adminisztratív egységekben, amelyek nem ebben a határregióban helyezkednek el.

EU belül és kívül, euró és svájci frank

Az érintett térség nemcsak határregió két különböző politikai és igazgatási rendszer között, de egyben az Európai Unió és az euró zóna külső határtérsége is. Amint már fentebb érintettük, a

kétoldalú EU–Svájc egyezmények, nevezetesen a személyek és munkavállalók szabad mozgása hatására javult a helyzet. Ugyanezen okból kifolyólag azonban a régió svájci oldalán egyre inkább megerősödnek az EU-ellenes csoportok, amelyek szerint a határon ingázó munkavállalók növekvő bizonytalanságot generálnak. A legjelentősebb EU-ellenes párt, az UDC/SVP genfi tagozata a legutóbbi kantonális választásokon 9%-os eredményével erősítette a genfi székhelyű populista MCG-t, mely a schengeni megállapodás Svájc részéről történő ratifikálását, tehát a személyek szabad áramlásának biztosítását negatív színben tünteti fel.

A Genf környéki régió másrésztől megszenvedti a két különböző pénznem létét is: az euró és a svájci frank árfolyama jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt évek során. Míg 4-5 évvel ezelőtt 1,55 frankot ért egy euró, addig mára ez a szám 1,20 (ez 22%-os eltérés). A régió célja, hogy fejlett gazdaságú és növekvő munkaerő-piaccaal bíró térséggé váljon, ám ez az árfolyam-ingadozás negatív hatásokkal van a határ mindkét oldalán a jövedelem, illetve árszínvonal alakulására.

További tény, hogy külső határain az EU rendszeresen korlátozza az uniós forrásokhoz való hozzáférés lehetőségét (jelen esetben az INTERREG volt az egyetlen ilyen eszköz). Így nem marad más finanszírozási forrás, mint Franciaország, Svájc és Genf kanton saját költségvetése.

Részben hatékony nemzeti közigazgatási körzetek

Az államhatároktól eltekintve, a politikai-közigazgatási területi beosztás egyik oldalon sem felelnek meg tökéletesen a céloknak. A svájci oldalon Genf kanton kicsinek bizonyult ahhoz, hogy az urbánus térséget kiterjessze a tó mentén, ezért Vaud kantont is bevonták a tó nyugati partján. Vaud kanton azonban nem teljes területével társult a konurbációba végül, csupán Nyon körzettel. A francia oldalon még bonyolultabb a helyzet, hiszen a határon átnyúló munkaerő ingázásban két megye érintett (Ain északon és Haute-Savoie délen), ám mindkettő csak részben. Az érintett térségek pedig nem felelnek meg a megyén belüli közigazgatási egységeknek. Ez az oka annak, hogy a megoldást 2003-ban egy ad hoc szerkezettel hozták létre, egy társaságot alapítva (Association Régionale de Coopération, ARC, az Együttműködés Regionális Társasága). A jelenlegi Nagy-Genfi Agglomeráció projekt főszereplői igen változatosak. A svájci oldalon Genf kanton és Nyon körzet (Vaud), a francia oldalon pedig egy települések közötti csoportosulás, mely kifejezetten e célra alakult.

A genfi határon átnyúló régió felé és ellene ható tényezők összegzése

A következő táblázat összegzi a határon átívelő régió kialakulásában szerepet játszó faktorokat, a korábban említett dimenziók szerinti bontásban.

1. táblázat: A határ menti együttműködést meghatározó tényezők

	Belső tényezők	Külső tényezők
Előmozdító mechanizmusok	<ul style="list-style-type: none"> • kulturális homogenitás • területi kiegészítés 	<ul style="list-style-type: none"> • EU–Svájc kétoldalú megállapodások
Hátráltató mechanizmusok	<ul style="list-style-type: none"> • populista nyomás alatti elit irányította folyamatok • kiegyensúlyozatlan rendszer 	<ul style="list-style-type: none"> • eltérő államrendszerek • EU-tagság és euró, ill. ezek hiánya • nem megfelelő területi lépték (Fr.)

Forrás: Saját szerkesztés

A Genf környéki határon átnyúló kapcsolatok három fő szakasza

A Genf környéki határon átnyúló kapcsolatokat a Francia–Genfi Regionális Bizottság létrehozása alapozta meg 1973-ban, mely a munkaerőpiacra és a pénzügyi visszaengedményezésre helyezte a hangsúlyt. Ezt követően az 1980-as évektől többszintű regionális politika valósult meg a különböző területi célok érdekében, illetve az eltérő határon átívelő entitások irányába. Végül pedig a legutóbbi években előtérbe került az erőforrások koncentrálásának elve, egy globális, határon átnyúló agglomeráció létrehozása végett, de ez még napjainkban is a fejlődés útján van.

Az első ágazati közeledés: Francia–Genfi Regionális Bizottság létrehozása (1973)

Az 1960-as években Genf egyre több és több munkaerőt vonzott a virágzó gazdasága okán, azonban nem ügyeltek a lakásállomány és az infrastrukturális adottságok véges voltára. Ez vezetett a munkavállalók jelentős részének otthont adó francia települések nehézségeihez, kezdeti válságához.

Megoldásképpen a francia oldal azt javasolta, hogy Genf kanton a francia állampolgárok jövedelmei után megszerzett adók egy részét (3,5%) engedje át a lakhatást és életteret nyújtó francia településeknek. Ez indította el egy tárgyalási folyamatot Bern (Genf kanton képviselőjében) és Franciaország svájci nagykövete között 1973. január 29-én. E párbeszéd, illetve további levélváltások eredményeként 1973. július 12-én Svájc és Franciaország létrehozta az első határon átívelő szervezetet a Francia–Svájci Regionális Bizottságot (CRFG).

A CRFG egy szektorális, olyan praktikus célok és kérdések megoldására létrehozott szervezet, mint a lakhatás, az ingázás, a közlekedés, a hírközlés, a területi tervezés, az energia- és környezetpolitika, az oktatás, a kultúra és a sport. Olyan, mint egy bilaterális közös intézmény, kettős elnökséggel rendelkezik, melyben a svájci felet a külügyért felelős

kantonális miniszter, a francia oldalt pedig a központi kormányzat helyi reprezentánsa, a prefektus képviseli. Az érintet területen (Rhone-Alpok régió) a Lyon-i székhelyű prefektus illetékes, bár a régió központi része nem érintett az együttműködésben, csak Ain és Haute-Savoie megyék.

Jelenleg a CRFG hét bizottságra, illetve munkacsoportra oszlik a következők szerint: gazdaság és foglalkoztatás; lakhatás; mobilitás; biztonság; környezetvédelem; egészségügy; kultúra és oktatás. Minden bizottságnak társelnökei vannak egyrészt a témában illetékes kantonális miniszter, másrészt francia oldalról a prefektus, vagy a régió, illetve a megyék egy, az adott területen jártas választott képviselője személyében.

1973 óta folyamatosan bővítik és fejlesztik a határon átnyúló szerveződések, kiterjesztik a területi és a tartalmi léptékeket, de a kapcsolattartási pont mindmáig a CRFG maradt.

Út a többirányú regionális együttműködések felé

Határon átnyúló együttműködés a Genfi-tó körül

A Genfi-tóval határos valamennyi közigazgatási egység közösen hozta létre az együttműködés új intézményét, a Léman Tanácsot (a tó neve franciául Lac Léman). Ez az intézmény tekinthető egy második generációs CBC-együttműködésnek, hiszen egyértelműen kapcsolódik az 1980. május 21-én Madridban aláírt, a területi önkormányzatok és közigazgatási egységek határon átvélt együttműködéseit szabályozó európai keretmegállapodáshoz, melyet 1982-ben Svájc, majd 1984-ben Franciaország is ratifikált.

A megállapodás első cikkelyével biztosította a lehetőséget a decentralizált együttműködések előtt: „a szerződő felek vállalják, hogy megkönnyítik és elősegítik a határon átvélt együttműködést a területi hatóságok illetékességéhez tartozó közösségek és további partnerek között. A Bizottság törekszik olyan megállapodások és szabályok meghozatalára, amelyek szem előtt tartják a felek különböző alkotmányos rendelkezéseit.”

A szerződés a tó környéki három svájci kanton (Genf, Vaud, Valais) és két francia megye (Ain és Haute-Savoie) között született meg. A francia központi és a svájci szövetségi szint csak megfigyelő volt ez esetben. A szervezet elnöksége kétéves rotáció alapján működik, jelenleg a francia Ain megye adja az elnökséget. A kormányzó testület a bizottság, melynek 15 küldött tagja van (területi egységenként három, így kilenc svájci és hat francia) és évente kétszer ülésezik. A 15 fős tagság öt funkcionális és technikai munkacsoportra oszlik (három tag munkacsoportonként), melyek a következők: gazdaság és turizmus, közlekedés és kommunikáció, lakossági és társadalmi ügyek a határon átvélt kapcsolatban, oktatás és

kultúra, valamint területi tervezés. A Tanács 2011 évi költségvetése (melyet a tagok adnak össze) valamivel 400 000 euró alatt maradt.

Általánosságban elmondható a Léman Tanácsról, hogy míg egy viszonylag nagy területen működik, konstans módon a legitimitáció hiányával küzd, hiszen a területén élők nem tekintik közvetlenül önálló entitásnak. A Tanács egy tipikusan technikai szervezet, struktúra, melyet csak néhány politikai, igazgatási bennfentes ismer igazán. Másrészt elmondható azonban, hogy eddig szinte teljes mértékben mentes maradt a médiának való kitettségtől és a populista nyomástól.

A regionális együttműködések új eszközei Svájcban

Ezzel párhuzamosan folyik a svájci regionális politika új eszközeinek fejlesztése. Genf kanton is aktívan szerepet vállalt a kantonok közötti Nyugat-svájci Konferencia (1993), a Genf–Bern Nagytérség (2009) és a Léman Metropolis (2011) létrejöttében.

A Nyugat-svájci Konferencia a hét résztvevő kanton (Genf, Vaud, Neuchâtel, Berne, Fribourg, Jura, Valais) kormányzata közötti koordináció és információcsere intézménye. Létrehozásának célja a jobb regionális koordináció megteremtése volt az 1990-es években, illetve az, hogy az összefogással, az autonóm hagyományokkal rendelkező kis országok legyőzzék a csekély méretük szabta gátjait és minél inkább megfeleljenek az új évszázad kihívásainak. A Genf–Bern Nagytérség hat kantonban található fejlesztési ügynökségek gazdasági erejének egyesítésére jött létre. (A résztvevők ugyanazok, mint a Nyugat-svájci Konferenciában, annyi különbséggel, hogy ebben az együttműködésben Jura kanton nem vesz részt.) Ez egy tisztán üzletközpontú szerveződés, célja, hogy a külföldi székhelyű, nemzetközi vállalkozásoknak segítsen megfelelő székhelyet találni a térségben, illetve egyeztessen velük az adózási sajátosságokról, a foglalkoztatási és munkavállalási engedélyek speciális jellemzőiről, valamint számos más körülményről. A világ nyolc országában van képvisellete a szervezetnek, főként marketing céllal.

Út a Léman metropolisz felé Nyugat-Svájcban

2011 novemberében Genf és Vaud kanton (Lausanne) megállapodást kötött egymással, miszerint erősítik együttműködésüket a régió fejlesztése, a szinergiák kihasználása érdekében, hogy egy dinamikus és vonzó pólus jöjjön létre. Ez a Léman metropolisz. Hangsúlyos figyelmet kaptak ezen együttműködésben a mobilitási tényezők (beleértve a vasútvonalakat is), a felső-kategóriás kutatási egységek, a felsőoktatási és egészségügyi intézmények (kórházak, klinikák, orvosi K+F laborok), a nemzetközi és nem-kormányzati szervezetek

betelepítése. Bernben lobbis is indult, hogy a szövetségi szintű döntéseket a régió érdekei szerint befolyásolják (pl. vasút- és autópálya építések, fejlesztési hitelek kérdésében).

2012 évvégén esedékes az együttműködés első szakaszának értékelése, s ez alapján alkothatják meg az egyezmény új intézményét, amely valószínűleg már jogi formában működne.

Az ingázóktól a határon átívelő kormányzásig: a genfi agglomeráció jelenlegi koncepciója *Kezdetek*

Az 1960-as évek eseményei után – melyek eredményeként megszületett az első határon átívelő együttműködés 1973-ban – az 1990-es években újabb válságperiódushoz érkezett a térség, ugyanis robbanásszerűen megugrott az ingázó népesség száma. A kezdeti 25-30 ezer fős érték mára napi szinten 70 ezer fő fölé emelkedett. A periférikus helyzetben levő francia településeken ez már nemcsak pénzügyi problémákat vetett fel (hiszen azokat az 1973-as megállapodásban rögzített adó visszaengedményezés rendezte), hanem a várakozásaik egyre inkább globálisakká váltak és egy városkörnyéki modell alkalmazására koncentráálódtak. Több ilyen jellegű kezdeményezés is megindult a térségben.

A genfi munkalehetőségek jelentős munkaerőt vonzottak, azonban Genf kanton már nem tudta ellátni a népesség lakhatási igényeit, s az építési lehetőségek is korlátozottak voltak, így a szomszédos területeken telepedett le a népességnövekmény nagyobbik része. A magasabb genfi fizetések hatására az árak drasztikusan növekedni kezdtek Vaud kantonban és Franciaország szomszédos területein, de a francia oldalon dolgozó francia polgárok ezeket az árakat már nem tudták megfizetni. Ezen kívül természetesen más problémák is jelentkeztek a kérdéses térségben Genf vonzásának hatására: többek között jelentősen csökkent (80%-kal) a mezőgazdasági területek aránya. Mindezek hatására egy új szemlélet kezdett kibontakozni, kevesebb szektorális és több globális megközelítést használva megszületett egy határon átnyúló agglomeráció, népszerűbb nevén az „Agglo” koncepciója. Eredményeként a mobilitás jobb irányítását, a lakhatás kedvezőbb felosztását, az urbanizáció kiterjedésének tökéletesebb ellenőrzését (a vidéki területek és a környezet védelme érdekében) érték el, valamint egy hatékonyabb közlekedési rendszert és egy célorientáltabb várostervezési koncepciót.

A svájci és a francia kormány figyelme az agglomerációkra irányul

A kompromisszum elérését segítette a svájci és a francia kormányzati akarat konvergenciája, ugyanis mindkét ország területi politikája előnyösnek vélte bizonyos számú városi agglomeráció meglétét a kiegyensúlyozottabb gazdasági fejlődés érdekében. A 2000-es évek elején mind Bern, mind Párizs biztosított forrásokat azzal a feltétellel, hogy a Genf környéki

partnerek találják meg az agglomerációhoz vezető közös utat. A Rhone-Alpok régió felismerte, hogy területe a genfi agglomeráció része és aláírtak egy új struktúráról szóló szerződést, az ARC-t (lásd később) melyben 11,7 millió eurót nyújtanak munkahelyteremtésre, társadalmi szolidaritásra és gazdaságfejlesztésre 2010 és 2014 között. Bern ezzel párhuzamosan 750 millió eurót különített el egy ambiciózus vasútfejlesztésre (CEVA projekt), mely a francia–svájci vasúthálózatok összeköttetését célozta. A genfi főpályaudvar és Annemasse összekötése hiányzó láncszem volt a két ország vasúti közlekedésében. A projekt végleges elfogadása a 2009 évi népszavazáson történt meg, ahol a genfi lakosság 61%-a támogatta a kezdeményezést. Ma már kivitelezési fázisában van a projekt, a francia állam és a Rhone-Alpok régió társfinanszírozása mellett. A cél egy 10 percenként közlekedő vasúti hálózat létrehozása, mely naponta 50 ezer embert tud szállítani egyik oldalról a másikra, illetve fordítva. Ez a költséges infrastruktúra-fejlesztés vonzza a nyilvánosság figyelmét és már-már szimbolizálja az egész együttműködést, azonban a kérdéses beruházás csupán része egy szélesebb stratégiának, mint arra a mobilitásért felelős kantonális miniszter is felhívta a figyelmet 2012. május 15-én a Genfi Egyetem Európai Tanulmányok intézetében tartott előadásában.

Újra strukturálás a francia oldalon

Mint láttuk korábban, a francia oldal határközveti nem azonosak területi értelemben a helyi irányítás egységeivel. Így bár utóbbiak részben képviselték az érintett térségeket, döntési központok nincsenek a határ közeli területeken. A probléma kezelése érdekében az érintett francia települések támogatták egy új együttműködési forma kialakítását, hogy közös nézeteiket és érdekeiket képesek legyenek megvédeni Genffel szemben.

Az EPIC-ek³ (Közüntézmények településközi együttműködései) képviselik a települési társulások első szintjét. A határon átvéelő együttműködésben tíz EPIC vesz részt, 211 település és mintegy 900 ezer francia lakos reprezentálása jegyében. 2003-ban ez a tíz EPIC együttműködésben létrehozta a Regionális Együttműködési Társulást (ARC), mely összefogja a tervezett agglomerációban lévő francia partnereket: ez a második szint. A szerveződésnek rotációs elven működő soros elnöksége van, mely évente változik, az elnök a négy, határszakasszal rendelkező EPIC egyikéből kerül ki. A tíz EPIC delegált képviselői adják a közgyűlést, ami jelen esetben a Közösségi Tanács. Az ARC adminisztratív dolgozóinak száma nagyságrendileg tíz fő.

2007: a határon átnyúló „Agglomeráció” projekt indulása (1. szakasz)

³ Etablissements Publics de Coopération Intercommunale

Az imént említett mechanizmusok mindegyike végül egy határ menti agglomerációs projekt irányába konvergált, melynek alapítószerződését 2007. december 5-én írták alá egy hajón, a Genfi-tó közepén. A kezdeti szakaszban a projekt szinergiában volt a CRFG munkájával, a legfontosabb határon átnyúló ügyeket helyezte előtérbe, így a munkaerőpiac, a társadalmi kérdések, a szakképzés, az egészségügy, s a környezetvédelem tárgykörét. Ezekhez adódott aztán néhány olyan komplex problématerület, mint az urbanizáció, a kiegyensúlyozott gazdaságfejlesztés, a szállítás és lakásügy, valamint az általános célok érdekében a multipolaritás és komplementaritás a városi és vidéki területek között (főként a külvárosokban és a „vegyes területeken”).

Ma a régióban 900 ezer lakos él és 400 ezer munkahely van. A cél, hogy a fenntarthatóság és a kiegyensúlyozottság elveinek megtartásával, 200 ezerrel növekedjen a lakosság és 100 ezerrel a munkahelyek száma a 2030-as céldátumig a 2000-es bázishoz képest. További követendő cél, hogy a betelepülő lakosság 50%-a Genfben telepedjen le, míg az új munkahelyek 30%-a a szomszédos francia területeken jöjjön létre, ezáltal biztosítva a régió fejlesztésének egyensúlyba kerülését. E periódusnak (2007–2030) kitűzött célja továbbá, hogy a mezőgazdasági területek csökkenését az éves 5000 hektárról 2500 hektárra redukálják.

Próbálkozás a lakosságpótlásra

Mint azt korábban írtuk, a határon átnyúló kapcsolatok kezdetben mindkét oldalon egy erős elit irányítása alatt álltak. Az új megközelítés, az „Agglomeráció” koncepció, egy globális szemléletet követve megpróbálja kitölteni ezt az űrt, bevonva a lakosságot, a polgárokat, s különböző nem kormányzati szerveket a célkitűzések meghatározásának folyamatába. Számos kezdeményezés született ezek érdekében.

Az „Agglomeráció” projekt második szakasza 2012 végén kezdődik, néhány kísérleti határon átnyúló szerveződés, ún. PACA⁴ kialakításával. Ezeken belül prioritások megvitatása és kidolgozása vár a szakértői csoportokra, továbbá a politikai, a nem kormányzati és az egyéb érdekcsoportok képviselőire. Ezután a PACA-k által meghatározott prioritások szintézise következik a teljes agglomeráció szintjén. A lakosság számára már most fórumokat szerveznek, hogy bemutassák a munkafolyamat kezdeti eredményeit, ám általában kevesen mennek el az összejövetelekre, így általában hasonlóan zajlanak a találkozók. Tehát, noha a célok, maga a kihívás sokkal tisztább, mint korábban, még messze vagyunk a széles civil kötelezettségvállalástól, attól, hogy az elitvezérelt folyamat egy bottom-up jellegű mechanizmussá váljék.

⁴ Programmes d'Aménagement Concerté d'Agglomération

A nagyobb átláthatóság érdekében az is fontos volt, hogy megtalálják az új agglomeráció nevét. Erre a célra egy internetes konzultációt szerveztek a lakosság bevonásával. Az embereknek ezáltal lehetőségük volt szavazni a három előzetes javaslatra 2012. május 31-ig. A javaslatok: Nagy-Genf (Grand Genève), GenevAgglo (Genf francia neve és az agglomeráció szavak összevonásából), valamint Genf régió (Le Genevois a térség francia neve). Az eredményeket május 4-én tették közvé, az első lehetőség 44%-ot, a harmadik 38%-ot, a középső pedig 18%-ot kapott, de még mindig hosszú az út ahhoz, hogy az agglomeráció közelebb kerüljön a polgárokhoz, ugyanis mindösszesen 5031 fő szavazott, ami az érintett lakosság 0,5%-a. A kiválasztott név túlságosan „Genf-orientált” a szomszédos francia települések és Vaud kanton szerint, ami újonnan kiélezni látszik a hagyományos centrum-periféria vitát.

Új intézményi kihívások: az európai megoldások keresése

A Genf környéki határon átívelő kapcsolatok (pl. Lémon Tanács) 1980-as évekbeli megszületésének alapja az Európai Bizottság ezirányú konvenciója volt. 1996-ban újabb jogi eszköz jelent meg a Karlsruhei Megállapodásban, melyet Franciaország, Svájc, Németország és Luxemburg írtak alá. A megállapodás 11. cikke definiálja a „helyi szerveződésű határon átnyúló együttműködési csoportosulást” fogalmát (francia akronimje szerint GLCT). Ezeket a helyi és területi hatóságok hozzák létre, önálló jogi személyiséggel és költségvetési autonómiával rendelkeznek, céljuk a közös fellépés néhány cél érdekében a határ két oldalán. Jogi értelemben olyan, mint egy országon belüli településközi együttműködési szervezet. A Karlsruhei Megállapodás 13. cikke szerint a GLCT-knek elnöke (aki a GLTC székhelyét adó országból származik) és alelnöke, valamint Közgyűlése van, amelyben minden résztvevő területi egység képvisellel, szavazati joggal bír.

A szerződéskötés óta eltelt időszak során a genfi térségben három eset alkalmával használták ki a GLTC-k adta lehetőséget: a Genf melletti Salève-hegyre közlekedő felvonó kiépítésekor; a határon átnyúló szennyvíz-hálózat kialakításakor és 2001-ben a regionális tömegközlekedési tarifarendszer („Unireso”) bevezetésekor. Ez utóbbi talán a legjelentősebb, mivel a tömegközlekedés (busz, vonat, villamos, hajózás a tavon) lefedi a teljes régiót, a jegyek pedig érvényesek a határ mindkét oldalán. Ezzel még több embert ösztönöznek a tömegközlekedésre a fokozódó kellemetlenséget és forgalmi zavart okozó gépkocsikkal szemben.

Most már mondhatjuk, hogy a genfi régióban, ha korlátozottan is, de ismertek a helyi szerveződésű határon átnyúló együttműködési csoportosulások tapasztalatai. A jelenlegi cél,

hogy a jövőben ez az eszköz irányítsa az agglomeráció menedzselését, továbbá hogy a svájci jog alapján a GLTC-k saját költségvetéssel rendelkezzenek a genfi külügyekért felelős miniszter felügyelete alatt. 2012. június 28-án az „Agglomeráció” projekt a megvalósítás második szakaszába lépett (a megállapodás aláírásának helyszíne a francia határon magasodó Salève-hegy volt). Ezzel jogi személyiségként intézményesült a GLTC szerveződési forma, mely működését 2013 első negyedévében kezdheti meg. Párhuzamosan a megvalósulás első fázisainak tapasztalataira építkezve számos különböző cél érdekében alakult PACA szerveződés, mely mint egy konzultációs szerv, az „Agglomeráció Fóruma” összehozza és aktivizálja a lakosságot, a társadalmi-, gazdasági partnereket, a civil egyesületeket és a nem kormányzati szerveket. Hosszabb távon a létrejött GLTC-k átalakulnak Euroregionális Együttműködési Csoportosulásokká (EECs, ECG), mely formát az Európai Határon Átnyúló Kooperációs Keretegyezmény 3. jegyzőkönyve hozta létre 2009-ben. Ez az átalakulás még csak terv, amit minél előbb meg kell valósítani a jegyzőkönyv francia és svájci ratifikálása után.

Egy „alulról építkező Európa” laboratóriuma?

Ha a Genf környéki határon átnyúló régiót, mint egy formálódó rendszert vesszük figyelembe, azt kell látnunk, hogy két fő hajtóerő működött (és működik folyamatosan) a térségben: a Genf által összefogott, polarizált regionális kihatású gazdaság és a közös kultúra. Ugyanakkor szintén két alrendszernek van korlátozó szerepe az együttműködés fejlődésében: az eltérő normáknak és a döntéshozatal különbségeinek (jog, politika), hiszen két ellentétes alapelvű struktúra, a központi irányítású Franciaország és a kétszintű döntéshozatali rendszerrel bíró föderatív Svájc állnak egymással szemben. Annak érdekében, hogy fokozzák a határ menti intézményes együttműködést, s csökkentsék a politikai és irányítási akadályokat tárgyalások indultak Genfben egy új kantonális alkotmány létrehozásáról. Ezzel kapcsolatban az Alkotmányozó Nemzetgyűlés Külkapcsolati Bizottsága 2009-es előzetes jelentésében így fogalmazott: ha azt szeretnék elérni, hogy az új alkotmány hosszú távon támogassa egy határon átnyúló régió elképzelését, akkor több részletkérdést nyitva kell hagyni, ugyanis Genf nem korlátozható, illetve hozhat hátrányos helyzetbe másokat, például a határ túloldalán elterülő francia térségeket. Ugyancsak fontos a lakosság nagyobb részvétele is, az esetleges panaszok figyelembevétele érdekében. 2012 évvégén népszavazásra kerül sor az „Alkotmány projektről”, melyben a 152. cikk célként tűzi ki a fenntarthatóságon, a kiegyensúlyozott és szolidáris fejlesztésen keresztül az állandó, koherens és demokratikus intézményesülését a határon átívelő együttműködéseknek.

Összegezve a genfi határ menti régió, mely részben magában foglalja a szomszédos Vaud kanton, egy bővülő centrum-periféria dinamizmusnak tekinthető, melyben érintett egy államhatár is. Az 1960-as évek fő célja volt, hogy csökkentsék a határ negatív hatásait és elérjenek egy megfelelő egyensúlyt a centrum-periféria jellegű területen. Ebben a folyamatban két történeti szakaszt különíthetünk el: az első az 1973-as megállapodással létrehozott Francia–Genfi Regionális Bizottság (CRFG), amely kísérlet volt arra, hogy életre hívjanak egy megfelelő területi alapot Genf gazdaságának magas munkaerő igénye miatt, kikerülve azt a problémát, hogy a kanton területe kicsi és szinte teljes egészében Franciaország veszi körül. (A megoldás tehát Franciaország volt.) Az 1973-as megállapodás ily módon két évtizedes problémát oldott fel, mely a határ negatív hatásaiból fakadt. Genfben építési korlátozások álltak (és állnak) fenn és nem is volt valódi politikai akarat ennek megváltoztatásra, azonban a munkaerő szükséglet miatt egyre nagyobb volt a vonzás a szomszédos francia területekről, amit a francia települések nem tudtak megakadályozni. Több globális nézet is megjelent ekkor az ellenőrzött urbanizáció, az agrárterületek kiegyensúlyozott fejlesztése és más ügyek kapcsán. Az együttműködés közös irányba tolt mind a francia, mind a svájci politikát, a városi agglomerációk felé, így az együttműködés a 2000-es évek közepén új szakaszba lépett a 2030-ig kitűzött közös célok megfogalmazásával.

Denis de Rougemont, a föderalizmus és a „többszintű Európa” eszme előfutárainak egyike szerint a határon átnyúló tapasztalatok valódi, országok közötti régiókhoz vezetnek, melyek egy alulról építkező európai integráció laboratóriumai lehetnek. Itt párhuzamot tudunk húzni azzal a funkcionális módszertannal, amit Jean Monnet inspirált az európai integráció első éveiben. Ez a funkcionális megközelítés, melyet adoptáltak a genfi régióra is, csökkentte az államhatár által indukált akadályokat és negatív hatásokat. Mindkét esetben a folyamat ágazati célokra korlátozódott eleinte, majd innen szélesedett és vált globálissá, mindazonáltal néhány korlát még mindig létezik. De látnunk kell a különbséget is a két eset között, ugyanis az európai integrációban a húzóerők a gazdaság és a normák voltak, a legnagyobb korlátozó tényezők pedig az eltérő politika és kultúra. Genfben a gazdaság az együttműködés magja, ehhez kapcsolódik a közös kultúra, míg akadályozó tényező a politika és a normák különbözősége.

Megfogalmazhatjuk azt a hipotézist, miszerint az európai integrációs folyamatban az európai régiók nagyrészt csak funkcionálisak, a felmerülő konkrét problémákat a határok lebontásával oldják fel. Amikor ezek sikeresnek bizonyulnak, mint Genfben, akkor adódik a cél, hogy globálisakká váljanak. Azonban minden ilyen gyakorlat saját speciális jellemzőkkel rendelkezik, ami ezáltal különbözővé is teszi őket. Genf esetében a fő jellemző a városi mag

vonzása, mely körül egy politikai határokat magába foglaló agglomeráció kibontakozása zajlik napjainkban is.